

tápszereikül használt emlősállatok csontjai, melyek között túlszámmal van az ökör, ló, birka és disznócsont.

Ily durva főzőedényekben, mint az itteniek — melyek gyakran 10—14 mm. vastag falazattal bírnak — a víz csak lassan melegedhetett; valószínű tehát, hogy a kavicsok és kődaraboknak — melyek itt egy gödörből sem hiányoztak — céljuk az lehetett, hogy megtüzesítvén, az edénybe vették, hogy a víz melegedését gyorsítsák. — A sírban lelt kovaszilánkok, úgyhiszem, tűz kigyujtására használtattak.

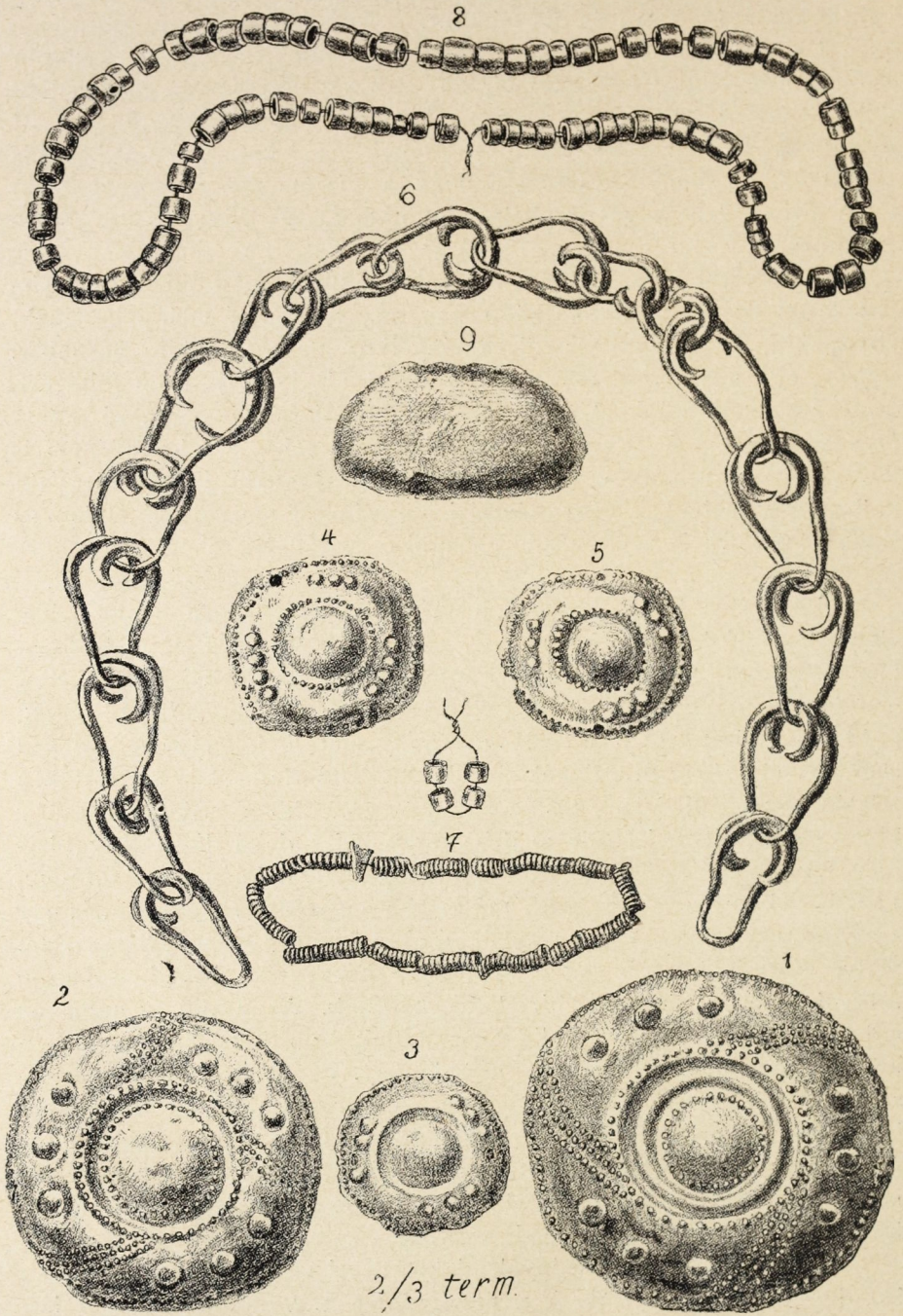
Ama körülmény, hogy a földszínen, a tűzhelygödörökben és a sírban talált edények, különösen a 24., 39., 40. számú edénytöredékek, anyagukra, égetésükre és díszítményeikre nézve annyira hasonlók, mintha egy ugyanazon edény részei volnának, igazolja azon föltevést, hogy azok egykorúak, következésképp a temetkezés is egykorú a tűzhelygödörökkel. A sírban vastőr találtatott, tehát a telep edényei is a vaskorba tartoznak, e vastőr, valamint a bronztű is oly tárggyakkal analóg, melyek a népvándorlási kor végéről származnak, tehát az ekeli telep kora is a népvándorlás utolsó századába tehető.

Végh Adorján.

(*Aranylelet.*) Somogyomon, Kisküküllő vármegyében, a múlt évben oláh földművelők szántásközben egy agyag edényre akadtak, melyet tüstént széttörtek, s mely a m. n. muzeumba került töredék után ítélve, nem korongon, de kézből készült elég durva készítmény volt. Az agyag edényben rejtett egy bronz edény, vékony lemezből, melynek alakja a classicus régiség culturájának befolyását mutatja, ezt is széttörték a találók, feneke hibázik s testének egy része. Ebben csakugyan arany kincs volt elrejtve, jelesen 26 drb. kerék pajzs-alakú díszítmény (phaleræ) három különböző nagyságban, 18 drb. szívalakú arany láncszem, 13 drb. vékony sodronycsavar, 158 kisebb-nagyobb gyöngyszem, és egy 43 grammot nyomó rög aranyból, ezeken kívül 5 ezüst gyöngyszem. Szily, Kisküküllő vármegye alispánja, közvetítése következtében e tárgyak a m. n. muzeum birtokába kerültek. Az arany, a mint az erdélyi leleteknél majd mindig tapasztaljuk, nem tiszta, hanem részben ezüsttel van vegyítve, miért színe halavány. Ez azonban nem mester-séges, szándékos előállítás. Nagyágon és Vöröspatakon az arany most is ezüsttel keverve taláztatik s ugyanolyan színű, mint az arany régiségek, melyeket e vidéken találunk; a lakók nem foglalkoztak az ezüstnek elválasztásával az aranytól s ékszereiket egyenesen oly aranyból készítették, a minőt a bányából nyertek.

A pajzs alakú díszítmények alakjukra nézve hasonlók egymáshoz, két darab nagyobb. Alakjuk a 134. oldalon 1. szám alatti rajzból látható: közepén a domború kerékdudort kivert gyöngysor környezi, ezt körülveszi egy keskeny domború karima, melyen túl a paizsalakú boglárt kiegészíti a széles domború karima, alól-felül gyöngysorral; a fel-sőből hárántékosan az alsóhoz hármassal gyöngysorral három vonal, mely

2/3 term.

SOMOGYOMI ARANYLELET.

a boglár mezejét három részre osztja, s annak mindegyike ismét három nagyobb kivert gyönggyel van díszítve; súlyuk 19—1 és 18—9 gramm; a 13 középnagyságu phalera alakja ugyanazon tábla 2-ik számából kivehető: ezeknél elmarad a keskeny domború szalag, a középső két gyöngysor közt, melyek csak egy kis mélyedés által választatnak el egymástól; súlyuk változik 9—3 és 10—9 közt, a legkisebbek közt, melyeket 3., 4. és 5. sz. alatt lerajzolva látunk négy különböző változatot találunk: 1) két gyöngy-körözettel, az egyikkel a karima végén, a másikkal a középső dűdoremelkedés körül, hol három, hol négy nagyobb gyöngyből álló háromszor visszakerülő díszítéssel a széles karimán (134. old. 4—5. szám); 2) az alak hasonló az elsőhöz, de a belső gyöngykörözet elmarad; 3) a belső pontkörözet megmarad, de a hármaskörözet elmarad; 4) mind a belső pontkörözet, mind a hármaskörözet hiányzik. Ezeknek súlya 4—2, 4—4, 4—5, 4—6, 4—7 gramm, 4 és 3—9. Mindezen huszonhat pajzsalakú díszítmény felül és alul közel a karimához, keresztül van lyukasztva, hogy felvarrathassék, látszik tehát, hogy ruhára alkalmaztatott. Tudjuk, hogy a római katonák ruhájok felett ily phalerákat hálóformában összevarrt szalagokon viseltek kitüntetésül, sőt, hogy ily phalerák, melyekről De Linas bővebben értekezik,* a késő római császárok ruházatán is fordulnak elő. A római írók azonban nemcsak a pectorálén említik a phalerákat, hanem a lószerszámnál is. A barbár népek, melyek nem rendelkeztek oly erős házakkal és szekrényekkel, mint mi, aranyukat, melynek becsét ismerték, ékszerekre szokták felhasználni, melyeket személyökön hordhattak és megvédelmezhettek. De ezeket oly alakban szerették készíttetni, mely értékesítésüket is könnyíti. Több író kimutatta már, hogy az ókor barbárjai gyűrűket, karpereczeket, láncszemeket használtak nemcsak csereeszközül, de valóságos pénzüll s ezt csakugyan bebizonyítva láttuk több leletnél, melyek hazánkban találtattak: így jelesül a szigeti leleteknél, mely egész kiterjedésében jutott a muzeumba, hol annak csak egy része vétetett meg, megmérlegelhetjük az egyes darabokat s azt találtuk, hogy azoknál is 9 és 10 gramm közt változott a karikák súlya, voltak aztán 18 és 20 grammosok, végre 50 grammosok, mindez mutatja, hogy készítésöknél volt tekintet a súlyra, s hogy a különböző nagyságúaknál volt bizonyos arány, mely különösen megfelel a macedoniai pénzlábnak. Különös, hogy a somogyomi phaleráknál is ugyanez arány uralkodik, itt is találunk 4—5 grammos, azután 9—10 grammos, végre 18—20 grammos díszítésekre, melyek tehát mind a két célnak megfeleltek, ékszerek is voltak s pénzdarabok is.

Ugyanezt mondhatjuk a szívalakú lánczról, melynek 18 tagja együttesen 167 grammot nyom, alakjuk a mellékelt tábla 6. száma alatt látható. Ily alakú aranylánczok gyakran fordulnak elő hazai leleteinkben

* Orfévrie mérovingienne, les œuvres de Saint-Éloi, etc. Paris 1864. 105.

és szintén úgy ékszerű, mint pénzül használtattak. A 7-ik szám alatt látjuk a sodronycsavarokat, a 8 ik szám alatt az arany gyöngyöket s a 7-ik szám felett a 4 ezüst gyöngyöt, mely annyiban érdekes, hogy a lelet korára némely világot vet. Az ezüstnek elválasztása más fémektől, melyekkel keverve találtatik, már nagyobb tudományt és magasabb culturát tételez fel, mint az arany díszítések, melyeknek anyaga könnyebben ki volt olvasható az anyaköböl, sőt mely hazánkban sokszor termésalakban is fordul elő. E szerint e lelet nem tartozik a régi bronzkorhoz, mire a bronz edény alakja is vall, sőt bizonyítja, hogy e barbárok összeköttetésben voltak már a civilisáltabb nemzetekkel akár a rómaiakkal, akár a görögökkel, de a lelet korát és nemzetiségét szabatosabban meghatározni nem bírjuk, azt tehát nem tudjuk, vajjon a dákoknak vagy keltáknak tulajdonítsuk, ámbár ez utóbbiak díszítményei közt találkozzunk néha hasonló alakokkal, mint a mi leletünknel. A lelet legnagyobb része a muzeum tulajdona, az erdélyi muzeumba és a nagyszebeni Bruckenthal-muzeumba egy-egy boglár a középnyugatiakból, a kisebbek változatából egy-egy láncszem s gyöngy jutott.

Pulszky Ferencz.

(EMLÉKEK ÉS LELETEK.) *Római sírok Pannoniában.* Nem gyakori dolog Pannoniában, hogy ugyanegy esztendőben két ép római sírra akadjunk. A múlt év ily ritka, szerencsés esztendő, mert megtörtént, hogy Budán november elején fölbonthattunk egy elzártóságában teljesen érintetlen sarkophagot és alig néhány héttel utóbb Felcsútról hasonlót jelentettek a muzeumnak. Egyik esetben sem lehettem kincskereső, a szerencsében csak annyi a részem, hogy mindkét kincset őrizhetem a muzeumban — azért a szemtanuké a lelet történetének elmondása, reám csak az ismertetés és némi magyarázat terhe nehezül.

I. *Budaújlaki török-utcai lelet.** A lelet körülményeit dr. Tergina Gyula így adja elé: «1880-ik évi november hó 3-án a II. ker. Török-utczában épen Gül-Baba sírja alatt, és a «Gyógyforráshoz» címzett szállodától 100 lépésnyi távolságra, a Lukács-fürdő közelében, csatornaásás közben a munkások egy római kőkoporsóra bukkantak.

A fővárosi mérnöki hivatal a leletről tudomást szerezvén, dicséretre és követésre méltó gyorsasággal tett a m. n. muzeum igazgatóságának jelentést, úgy hogy a régiségosztályi őr távollétében az igazgatóság engem küldvén ki, már novemb. 4-én megjelenhettem a helyszínén, a hol a koporsót bántatlanul hagyták addig, míg a muzeumi kiküldött megjelenik.

A kőkoporsó 165 cm. mélységnyire volt a földben. Miután az egész kőkoporsót, annak nagy súlya miatt az nap délutánján kiemelni már úgy sem lehetett, felbontatlanul hagyni pedig az egész éjen nem volt tanácsos, nehogy valaki kirabolja, Havas Sándor és Peccári

* Előadatott a Rég. és Embertani Társ. 1880. évi nov. 28-ki ülésén.